

Соціологія гендерних конфліктів

Робоча програма навчальної дисципліни (Силабус)

Реквізити навчальної дисципліни

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	C - соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	C5 Соціологія
Освітня програма	Врегулювання конфліктів та медіація
Статус дисципліни	Нормативна
Форма навчання	очна(денна)
Рік підготовки, семестр	2 курс, 4 семестр
Обсяг дисципліни	6 кред. ЕКТС/180 годин: лекції – 30 год., семінарські – 30 год., самостійна робота – 120 год.
Семестровий контроль/ контрольні заходи	Екзамен, МКР
Розклад занять	https://schedule.kpi.ua/
Мова викладання	Українська
Інформація про керівника курсу / викладачів	Лектор і практичні: канд.філос.н., доцентка Коломієць Тетяна Володимирівна tana_kol@ukr.net
Розміщення курсу	https://do.ipk.kpi.ua/course/view.php?id=2604

Програма навчальної дисципліни

1. Опис навчальної дисципліни, її мета, предмет вивчення та результати навчання

Проблеми конфлікту як зіткнення протилежно спрямованих цінностей, потреб та інтересів та пов'язаної з цим конфліктної взаємодії в суспільстві залишаються актуальними протягом всього існування цивілізації. Загострюючись у переламні моменти історії — період війн, революцій і криз, під час боротьби за владу чи власність, через нестримне прагнення одних панувати над іншими, конфлікти проявляються як у найрізноманітніших сферах: економічній, політичній, культурній, соціальній, так і на всіх рівнях: мікро-, мезо-, макро-, глобальному. Тому ХХІ століття поставило перед людством безальтернативну дилему: або оволодіти наукою й мистецтвом попередження, діагностики та врегулювання конфліктів, або отримати примарні шанси і перспективи виживання людства через фатальні наслідки ігнорування даної проблеми.

У розмаїтті соціальних конфліктів окреме місце займають гендерні конфлікти. Гендерні конфлікти – конфлікти гендерних ролей та суперечності між експектаціями та реальністю в їх реалізації – невід'ємні атрибути соціального розвитку. Проходження курсу дасть можливість визначати, діагностувати та регулювати гендерні конфлікти.

Завдяки засвоєнню змісту курсу студенти матимуть можливість аналізувати історичні передумови та ціннісні засади гендерних конфліктів, шляхи врегулювання конфлікту, що

спираються на новітні соціологічні дослідження. Викладач надаватиме цілісний огляд багатоманітних підходів до визначення сучасних гендерних конфліктів та характеризуватиме соціальні причини їх виникнення і особливості прояву в різноманітних сферах.

Студенти вмітимуть здійснювати аналіз причин, динаміки та наслідків конфлікту шляхом побудови карти конфлікту на практичних заняттях. Для провадження подальшої професійної діяльності студенти набувають навичок активного слухання, ненасильницького спілкування, розвитку емоційного інтелекту в процесі врегулювання гендерних конфліктів, отримують знання щодо особливостей гендерної соціалізації як одного з джерел гендерних конфліктів.

Комунікація з викладачем можлива і заохочуватиметься в межах навчальних занять, а також в межах консультацій з викладачем, місце та час якої повідомляється студентам додатково.

Метою навчальної дисципліни є формування у студентів здатностей:

- Здатність діяти соціально відповідально та свідомо (ЗК06);
- Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК11);
- Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК12);
- Здатність вести дослідницьку діяльність, включаючи аналіз проблем, постановку цілей і завдань, вибір способу й методів дослідження, а також оцінку його якості (ЗК16);
- Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології (ФК01);
- Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації (ФК06);
- Здатність здійснювати аналіз соціальних причин та наслідків конфлікту (ФК9);
- Здатність здійснювати процедуру медіації, налагоджувати та підтримувати комунікацію між різними сторонами конфлікту (ФК11);
- Здатність здійснювати миротворчу діяльність відповідно до норм міжнародного та вітчизняного права та загальнолюдських етичних міркувань (ФК13).

Завданням дисципліни є формування таких результатів навчання:

- Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми (РН02);
- Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі (РН03);
- Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач (РН04);
- Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури (РН08);
- Відслідковувати актуальну ситуацію в процедурі медіації, прогнозувати її розвиток, скеровувати перемовини відповідно до етапів медіації (РН15).

Під час вивчення дисципліни здобувачі також зможуть вивчити:

- концептуальні соціологічні підходи, що лежать в основі теорії гендерного конфлікту;
- базові терміни і поняття гендерної соціології;

- особливості формування теорій гендерної соціалізації як одного з джерел гендерних конфліктів;
- ключові ідеї основних представників і представниць, що займалися дослідженням гендерної проблематики;
- роль і місце фемінізму в процесі формування гендерної проблематики;
- джерел виникнення, структури та видів гендерних конфліктів;

Під час вивчення дисципліни здобувачі також зможуть навчитися:

- здійснювати критичний аналіз причин виникнення гендерних конфліктів та способів їх врегулювання;
- знаходити, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел стосовно проблематики гендерних конфліктів;
- працювати з картою конфлікту;
- використовувати набуті знання в повсякденних гендерних практиках;
- досягати гендерного консенсусу у конфліктних ситуаціях, спричинених деструктивними наслідками дії гендерних стереотипів;

2. Пререквізити та постреквізити дисципліни (місце в структурно-логічній схемі навчання за відповідною освітньою програмою)

Пререквізити: Медіація у врегулюванні конфліктів

Постреквізити: Соціальна ідентичність та конфлікти в модерному соціумі, Сімейна медіація, Виробнича практика, Підготовка кваліфікаційної роботи.

Вивчення дисципліни дозволить ефективніше опановувати комунікативні навички та вирішувати складні конфліктні ситуації під час професійної діяльності.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Введення в курс "Соціології гендерних конфліктів", основні поняття та завдання курсу

Тема 2. Природа гендерних конфліктів: історичний та культурний аспекти.

Тема 3. Витоки та генеза досліджень гендерних конфліктів

Тема 4. Фемінізм і проблематизація гендерних конфліктів

Тема 5. Роль Симони де Бовуар у розвитку гендерного дискурсу

Тема 6. Жіночий рух як метод подолання гендерних конфліктів в Україні

Тема 7. Поява «нової жінки» в українській культурі модернізму

Тема 8. Чоловічі студії. Маскулінність.

Тема 9. Гендерна соціалізація особистості: детермінанти гендерних конфліктів

Тема 10. Гендерна стратифікація суспільства як джерело конфліктів

Тема 11. Гендерні конфлікти в галузі політики

Тема 12. Гендерні аспекти домашнього насильства: поняття, причини, способи запобігання і протидії

Тема 13. Гендерна нерівність в економічній галузі

Тема 14. Гендерні конфлікти в сім'ї

Тема 15. Гендерні конфлікти в освітній сфері

4. Навчальні матеріали та ресурси

Для успішного вивчення дисципліни достатньо опрацьовувати навчальний матеріал, який викладається на лекціях, а також ознайомитись з:

4.1 Базова література

1. Бойко, Анжела Іванівна. Вплив гендерних проблем на формування безпеки суспільства. (2024). <http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19950/1/10.pdf>
2. Гендер для медій : підручник із гендерної теорії для журналістики та інших соціогуманітарних спеціальностей / [співавторки : Марія Маєрчик, Людмила Малес, Тамара Марценюк [та ін.] ; за ред. : Марії Маєрчик, Ольги Плахотнік, Галини Ярманової ; Інститут народознавства Національної академії наук України, Центр культурно-антропологічних студій, Представництво Фонду ім. Гайнріха Бьоля в Україні. - Київ : Критика, 2017. – 216с. https://opac.kpi.ua/F/4TVSA5K72KFUDKA413C4TQGDM2LJQGC425PUY6HLH4LQKD65M1-53570?func=full-set-set&set_number=001999&set_entry=000001&format=040
3. Марценюк, Т. О.. Захисники галактики: влада і криза в чоловічому світі / Тамара Марценюк. - Київ : Видавничий Дім "КОМОРА", 2020. - 251 с. https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000629199&local_base=KPI01
4. Плакроуз, Гелен, автор. Цинічні теорії. Про гендер, расу та ідентичність. І чому вони згубні для нас усіх / Гелен Плакроуз, Джеймс Ліндсей ; переклав з англійської Олексій Панич. - Київ : Наш Формат, 2022. - 363 с. https://opac.kpi.ua/F/?func=direct&doc_number=000643771&local_base=KPI01

4.2 Допоміжна література:

1. Агеева В. Жіночий простір: Феміністичний дискурс українського модернізму./ В.Агеева. – К.: Факт, 2008. – 360с. <https://book-ye.com.ua/catalog/literaturoznavstvo/zhinochyj-prostir-feministychnyj-dyskurs-ukrayinskoho-modernizmu/>
2. Айслер Р. Чаша та меч: Наша історія, наше майбутнє / Пер. з англ. Н.Комарова / Ріане Айслер / К.: Сфера, 2003. – 355 с. https://opac.kpi.ua/F/XEE1Y58EAE2CHCNXDYP18Y816U1GLVCDV2V6K4S6KTRD31SM3Q-60861?func=find-b&REQUEST=Айслер+Р.+Чаша+та+меч%3A+Наша+історія%2C+наше+майбутнє&x=0&y=0&find_code=WRD&ADJACENT=N
3. Кауфман Майкл, Кімел Майкл. Чоловіки про фемінізм / пер.з англ. Ольги Любарської. Київ, 2019. – 208 с. <https://chytomo.com/book/choloviky-pro-feminizm/>
4. Коломієць Т.В. Подолання гендерної асиметрії як механізм регулювання соціальних конфліктів українського суспільства // Політологія. Соціологія. Право. Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. С.74-79. Режим доступу: <http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/195641/195986>
5. Марценюк Тамара. Чому не варто боятися фемінізму. Київ: Комора, 2018. 328с. <https://chytomo.com/chomu-ne-var-to-boiatysia-feminizmu/>
6. Павличко Соломія. Фемінізм / Віра Агеева (упоряд.та передмов.). — К. : Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2002. — 322с. https://chtyvo.org.ua/authors/Pavlychko_Solomiia/Feminizm_zbirka/

В якості допоміжних матеріалів пропонується використання інформаційні ресурси кафедри соціології, що містять відеоматеріали з лекціями провідних вчених, їх монографії і статті, а також методичні матеріали і архів фахового наукового видання кафедри.

1. <http://www.sociology.kpi.ua/literature> - кафедра соціології КПІ ім.Ігоря Сікорського

2. <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/> - Вісник КПІ ім. Ігоря Сікорського. Соціологія. Політологія. Право.
3. <http://i-soc.com.ua/journal/content.php> – Социология: теория, методы, маркетинг.
4. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
5. <https://prometheus.org.ua/>. Найкращі онлайн-курси України та світу.
6. <http://www.krona.org.ua/nash.html> // Бібліотека Гендерного центру «Крона»

Навчальний контент

5. Методика опанування навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Лекційні заняття

Лекція 1.

Тема 1. Введення в курс "Соціології гендерних конфліктів", основні поняття та завдання курсу.

Основні питання: Проблематика та завдання курсу. Гендер як багатомірне поняття. Етимологія слова "гендер". Система "стать-гендер". Співвідношення визначень біологічної (sex) та соціальної (gender) статі. Соціальне конструювання гендеру. Конфлікт: поняття, типологія. Особливості гендерних конфліктів.

СРС: Соціологічне розуміння гендерних конфліктів.

Література:1,3

Лекція 2.

Тема2. Природа гендерних конфліктів: історичний та культурний аспекти.

Основні питання: Історичний та культурний характер гендерних відмінностей. Інтеракційний та інституційний підходи в гендерній теорії. Реляційний та ситуаційний характер гендеру.. Основні інтерпретативні рамки гендерної теорії: особистісний підхід, інтеракційний підхід, інституційний підхід. Стать і гендер: теорія двох шухляд.

Завдання на СРС: Антропологічні, кроскультурні, психологічні дослідження гендерних конфліктів.

Література: 1, 3.

Лекція 3.

Тема 3. Витоки та генеза досліджень гендерних конфліктів

Основні питання Гендерні ідеї у працях Платона та Арістотеля. Ранньохристиянська концепція статі. Формування гендерних стереотипів у роботах філософів Просвітництва. Роль З.Фрейда у дослідженні гендерних конфліктів. Психологічний, фемінізм та гендерні теорії.

Завдання на СРС: Концепція статевого диморфізму Ж.Ж.Руссо.

Література: 1,2.

Лекція 4.

Тема 4. Фемінізм і проблематизація гендерних конфліктів.

Основні питання: Причини та передумови появи феміністичних ідей. Роль фемінізму у становленні гендерних студій. Типологія фемінізму (ліберальний, соціалістичний, радикальний, релігійний, екзистенційний, постмодерний).

СРС: Фемінізм у історичній ретроспективі.

Література: 1,4

Лекція 5.

Тема 5. Роль Симони де Бовуар у розвитку гендерного дискурсу

Основні питання: Життєвий і творчий шлях Симони де Бовуар. Значення праці "Друга стаття" С.де Бовуар для розвитку неоефемінізму. Трансцендентність та іманентність як стратегії розвитку особистості. Жінка та екзистенційна свобода. Відсутність свободи вибору жінки як риса патріархального суспільства.

Завдання на СРС: «Друга стаття» Симони де Бовуар: «Екзистенціалізм для жінок» чи «Біблія фемінізму».

Література: 1,3

Лекція 6.

Тема 6. Жіночий рух як метод подолання гендерних конфліктів в Україні

Основні питання: Причини виникнення, напрямки, типологія, жіночого руху в Україні. Жіночі організації в Західній і Наддніпрянській Україні. Роль Мілени Рудницької у діяльності жіночого руху України. Перспективи розвитку жіночих організацій в сучасному українському суспільстві.

Завдання на СРС: Особливості функціонування жіночих організацій в Західній і Наддніпрянській Україні.

Література: 1,2

Лекція 7.

Тема 7. Конфлікт «нової жінки» в українській культурі модернізму

Основні питання: Феномен жінок-письменниць в українській літературі XIX ст. Конфліктність гендерних поглядів у творчості О.Кобилянської, Н. Кобринської, Олени Пчілки. Гендерний контекст літературної спадщини Лесі Українки. Роль С.Павличко у інституціоналізації гендерних досліджень в Україні.

Завдання на СРС: Гендерні аспекти сучасного українського культурного простору.

Література: 1,6

Лекція 8.

Тема 8. Чоловічі студії. Маскулінність.

Основні питання: Поняття «маскулінності». Типи маскулінності. Основні парадигми дослідження маскулінності. «Криза маскулінності» і чоловічі рухи. Чоловічі студії: передумови виникнення, засадничі напрямки. І.Кон про маскулінність у мінливому світі. Девід Гілмор «Загадка мужності». Поняття андрології.

Завдання на СРС: Український чоловік і його проблеми.

Література: 3,5

Лекція 9.

Тема 9. Гендерна соціалізація особистості: детермінанти гендерних конфліктів.

Основні питання: Поняття гендерної соціалізації та гендерної ідентичності. Етапи здійснення гендерної соціалізації: моделювання, закріплення, самосоціалізація. Механізми формування гендерної ідентичності. Гендерна ідентичність. Сексуальність. Сексуальна орієнтація. Гендерний ідеал. Гендерні стереотипи. Гендерні ролі. Обмеження, що накладаються маскулінною та фемінною роллю. Основні чинники гендерної соціалізації особистості: сім'я, ровесники, школа, ЗМІ.

СРС: Гендерний соціальний контроль.

Література: 2,5

Лекція 10.

Тема 10. Гендерна стратифікація суспільства як джерело конфліктів

Основні питання: Поняття "гендерна нерівність", "гендерна стратифікація", "гендерна дискримінація". Місце гендеру у структурі соціальної нерівності. Клас, стать, раса, вік, громадянство як вектори вимірювання соціальної нерівності, їх схрещення. Гендерна стратифікація в символічних системах - в галузі мови, релігії, ЗМІ. Теорії гендерної диференціації. Теорія функціоналізму (Т.Парсонс, Р.Бейлс); конфліктний підхід (Р.Колінз), марксистська (К.Маркс, Ф.Енгельс, А.Бебель) та немарксистська концепції (Х.Хартманн, Р.Беррон, Г.Норріс), інтеракціоністський підхід (Н.Чодороу) та інші.

Завдання на СРС: Гендерна нерівність в міжособистісних стосунках.

Література: 3,5

Лекція 11.

Тема 11. Гендерні конфлікти в галузі політики

Основні питання: Гендерні аспекти політичної активності. Основні фактори політичної участі жінок: політична соціалізація, структурні та ситуаційні фактори, дискримінаційна політика. Політична репрезентація жінки. Міжнародний досвід жіночого політичного ресурсу. Політика рівних можливостей. Визначення політичної коректності. Роль жіночого руху у вирішенні гендерних проблем. Репрезентація жінок в політичному процесі України.

Завдання на СРС: Політичні квоти: вирішення чи поглиблення гендерних конфліктів.

Література: 3,6

Лекція 12.

Тема 12. Гендерні аспекти домашнього насильства: поняття, причини, способи запобігання і протидії

Основні питання: Насильство проти жінок як соціальна і юридична проблема. Типологія насильства проти жінок (фізичне, сексуальне, емоційне, економічне та ін). Шляхи подолання гендерного насильства.

Завдання на СРС: Механізми та наслідки жіночої віктимізації (жертвна поведінка жінки як наслідок статево типізованого виховання).

Література: 3,6

Лекція 13.

Тема 13. Гендерні нерівності в економічній галузі

Основні питання: Гендерний вимір соціально-економічної нерівності. Диференціація праці за статтю. Механізми фемінізації окремих галузей зайнятості, професій, занять. Гендерна характеристика зарплатні та рівня життя. Відмінності професійного просування чоловіків та жінок. Проблеми трудової дискримінації жінок. Мотиви трудової діяльності жінок. Стратегії поєднання професійної зайнятості та сімейного життя. Професійна орієнтація жінок під час економічних змін. Нові можливості зайнятості. Завдання на СРС: Гендерний вимір лідерства (професійна сфера).

Література: 2,5

Лекція 14.

Тема 14. Гендерні конфлікти в сім'ї

Основні питання: Поняття сім'ї. Види, типи сімей. Сімейні конфлікти: поняття, типологія. Гендерно-рольові конфлікти в сім'ї. Патріархальні та егалітарні сім'ї. Причини виникнення та шляхи врегулювання конфліктів у в сім'ї. Міжпоколінні конфлікти в сім'ї. Ціннісні конфлікти в сім'ї.

Проблема свободи репродуктивного вибору. Концепція відповідального батьківства. Свобода репродуктивного вибору. Трансформація сучасної сім'ї.

СРС: Чайлд-фрі як прояв конфлікту цінностей.

Література: 1,6

Лекція 15.

Тема 15. Гендерні конфлікти в освітній сфері

Основні питання: Жіноча "нездатність" до отримання освіти як виправдання патріархальних цінностей. Репрезентація жінок в науково-освітній сфері. Компаративний аналіз здібностей до отримання та продукування знання (жінки - чоловіки). Гендеровані навчальні заклади. Гендерна дискримінація на сторінках підручників. Проблема «прихованого навчального плану».

Завдання на СРС: Право на освіту як одна з головних вимог жіночого руху.

Література: 3,7

Семінарські (практичні) заняття

Семінарські заняття мають на меті розвиток у студентів вміння працювати з науковою літературою, приймати активну участь у дискусії, формулювати та відстоювати свою позицію, розробляти та представляти презентації з ключових тем.

Основною формою роботи на семінарському занятті є практичні кейси, які поєднують теоретичні та прикладні аспекти курсу та дозволяють діагностувати комунікативні компетентності магістрантів в поєднанні з демонстрацією та закріпленням знань. Викладач оцінює як глибину, ширину, точність понять і визначень, дану магістром під час вирішення практичних конфліктних кейсів, так і здатність оперативно реагувати на запитання аудиторії.

Основні завдання циклу семінарських (практичних) занять:

- сформулювати у студентів поняття сутності гендерного конфлікту;
- надати студентам знання про основні сучасні тенденції досліджень гендерних конфліктів;
- навчити використовувати здобуті навички та знання на практиці;

Семінарське заняття 1.

Тема 1. Введення в курс "Соціології гендерних конфліктів", основні поняття та завдання курсу.

Основні питання: Проблематика та завдання курсу. Гендер як багатомірне поняття. Етимологія слова "гендер". Система "стать-гендер". Співвідношення визначень біологічної (sex) та соціальної (gender) статі. Соціальне конструювання гендеру. Конфлікт: поняття, типологія. Особливості гендерних конфліктів.

СРС: Соціологічне розуміння гендерних конфліктів.

Література:1,3

Семінарське заняття 2.

Тема2. Природа гендерних конфліктів: історичний та культурний аспекти.

Основні питання: Історичний та культурний характер гендерних відмінностей. Інтеракційний та інституційний підходи в гендерній теорії. Реляційний та ситуаційний характер гендеру.. Основні інтерпретативні рамки гендерної теорії: особистісний підхід, інтеракційний підхід, інституційний підхід. Стать і гендер: теорія двох шухляд.

Завдання на СРС: Антропологічні, кроскультурні, психологічні дослідження гендерних конфліктів.

Література: 1, 3.

Семінарське заняття 3.

Тема 3. Витоки та генеза досліджень гендерних конфліктів

Основні питання Гендерні ідеї у працях Платона та Арістотеля. Ранньохристиянська концепція статі. Формування гендерних стереотипів у роботах філософів Просвітництва. Роль З.Фрейда у дослідженні гендерних конфліктів. Психоаналіз, фемінізм та гендерні теорії.

Завдання на СРС: Концепція статевого диморфізму Ж.Ж.Руссо.

Література: 1,2.

Семінарське заняття 4.

Тема 4. Фемінізм і проблематизація гендерних конфліктів.

Основні питання: Причини та передумови появи феміністичних ідей. Роль фемінізму у становленні гендерних студій. Типологія фемінізму (ліберальний, соціалістичний, радикальний, релігійний, екзистенційний, постмодерний).

СРС: Фемінізм у історичній ретроспективі.

Література: 1,4

Семінарське заняття 5.

Тема 5. Роль Симони де Бовуар у розвитку гендерного дискурсу

Основні питання: Життєвий і творчий шлях Симони де Бовуар. Значення праці "Друга стаття" С.де Бовуар для розвитку неофемінізму. Трансцендентність та іманентність як стратегії розвитку особистості. Жінка та екзистенційна свобода. Відсутність свободи вибору жінки як риса патріархального суспільства.

Завдання на СРС: «Друга стаття» Симони де Бовуар: «Екзистенціалізм для жінок» чи «Біблія фемінізму».

Література: 1,3

Семінарське заняття 6.

Тема 6. Жіночий рух як метод подолання гендерних конфліктів в Україні

Основні питання: Причини виникнення, напрямки, типологія, жіночого руху в Україні. Жіночі організації в Західній і Наддніпрянській Україні. Роль Мілени Рудницької у діяльності жіночого руху України. Перспективи розвитку жіночих організацій в сучасному українському суспільстві.

Завдання на СРС: Особливості функціонування жіночих організацій в Західній і Наддніпрянській Україні.

Література: 1,2

Семінарське заняття 7.

Тема 7. Конфлікт «нової жінки» в українській культурі модернізму

Основні питання: Феномен жінок-письменниць в українській літературі XIX ст. Конфліктність гендерних поглядів у творчості О.Кобилянської, Н. Кобринської, Олени Пчілки. Гендерний контекст літературної спадщини Лесі Українки. Роль С.Павличко у інституціоналізації гендерних досліджень в Україні.

Завдання на СРС: Гендерні аспекти сучасного українського культурного простору.

Література: 1,6

Семінарське заняття 8.

Тема 8. Чоловічі студії. Маскулінність.

Основні питання: Поняття «маскулінності». Типи маскулінності. Основні парадигми дослідження маскулінності .«Криза маскулінності» і чоловічі рухи. Чоловічі студії: передумови виникнення, засадничі напрямки. І.Кон про маскулінність у мінливому світі. Девід Гілмор «Загадка мужності». Поняття андрології.

Завдання на СРС: Український чоловік і його проблеми.

Література: 3,5

Семінарське заняття 9.

Тема 9. Гендерна соціалізація особистості: детермінанти гендерних конфліктів.

Основні питання: Поняття гендерної соціалізації та гендерної ідентичності. Етапи здійснення гендерної соціалізації: моделювання, закріплення, самосоціалізація. Механізми формування гендерної ідентичності. Гендерна ідентичність. Сексуальність. Сексуальна орієнтація. Гендерний ідеал. Гендерні стереотипи. Гендерні ролі. Обмеження, що накладаються маскулінною та фемінною роллю. Основні чинники гендерної соціалізації особистості: сім'я, ровесники, школа, ЗМІ.

СРС: Гендерний соціальний контроль.

Література: 2,5

Семінарське заняття 10.

Тема 10. Гендерна стратифікація суспільства як джерело конфліктів

Основні питання: Поняття "гендерна нерівність", "гендерна стратифікація", "гендерна дискримінація". Місце гендеру у структурі соціальної нерівності. Клас, стать, раса, вік, громадянство як вектори вимірювання соціальної нерівності, їх схрещення. Гендерна стратифікація в символічних системах - в галузі мови, релігії, ЗМІ. Теорії гендерної диференціації. Теорія функціоналізму (Т.Парсонс, Р.Бейлс); конфліктний підхід (Р.Колінз), марксистська (К.Маркс, Ф.Енгельс, А.Бебель) та немарксистська концепції (Х.Хартманн, Р.Беррон, Г.Норріс), інтеракціоністський підхід (Н.Чодороу) та інші.

Завдання на СРС: Гендерна нерівність в міжособистісних стосунках.

Література: 3,5

Семінарське заняття 11.

Тема 11. Гендерні конфлікти в галузі політики

Основні питання: Гендерні аспекти політичної активності. Основні фактори політичної участі жінок: політична соціалізація, структурні та ситуаційні фактори, дискримінаційна політика. Політична репрезентація жінки. Міжнародний досвід жіночого політичного ресурсу. Політика рівних можливостей. Визначення політичної коректності. Роль жіночого руху у вирішенні гендерних проблем. Репрезентація жінок в політичному процесі України.

Завдання на СРС: Політичні квоти: вирішення чи поглиблення гендерних конфліктів.

Література: 3,6

Семінарське заняття 12.

Тема 12. Гендерні аспекти домашнього насильства: поняття, причини, способи запобігання і протидії

Основні питання: Насильство проти жінок як соціальна і юридична проблема. Типологія насильства проти жінок (фізичне, сексуальне, емоційне, економічне та ін). Шляхи подолання гендерного насильства.

Завдання на СРС: Механізми та наслідки жіночої віктимізації (жертвна поведінка жінки як наслідок статевотипизованого виховання).

Література: 3,6

Семінарське заняття 13.

Тема 13. Гендерні нерівність в економічній галузі

Основні питання: Гендерний вимір соціально-економічної нерівності. Диференціація праці за статтю. Механізми фемінізації окремих галузей зайнятості, професій, занять. Гендерна характеристика зарплатні та рівня життя. Відмінності професійного просування чоловіків та жінок. Проблеми трудової дискримінації жінок. Мотиви трудової діяльності жінок. Стратегії поєднання професійної зайнятості та сімейного життя. Професійна орієнтація жінок під час економічних змін. Нові можливості зайнятості. Завдання на СРС: Гендерний вимір лідерства (професійна сфера).

Література: 2,5

Семінарське заняття 14.

Тема 14-15. Гендерні конфлікти в сім'ї. Гендерні конфлікти в освітній сфері

Основні питання: Поняття сім'ї. Види, типи сімей. Сімейні конфлікти: поняття, типологія. Гендерно-рольові конфлікти в сім'ї. Патріархальні та егалітарні сім'ї. Причини виникнення та шляхи врегулювання конфліктів у в сім'ї. Міжпоколінні конфлікти в сім'ї. Ціннісні конфлікти в сім'ї. Проблема свободи репродуктивного вибору. Концепція відповідального батьківства. Свобода репродуктивного вибору. Трансформація сучасної сім'ї. Жіноча "нездатність" до отримання освіти як виправдання патріархальних цінностей. Репрезентація жінок в науково-освітній сфері. Компаративний аналіз здібностей до отримання та продукування знання (жінки - чоловіки). Гендеровані навчальні заклади. Гендерна дискримінація на сторінках підручників. Проблема «прихованого навчального плану».

СРС: Чайлд-фрі як прояв конфлікту цінностей. Право на освіту як одна з головних вимог жіночого руху.

Література: 1,3,6,7

Семінарське заняття 15.

Модульна контрольна робота

6. Самостійна робота студента

З метою поглиблення знань студентів з дисципліни, отримання досвіду самостійної роботи з науковою літературою, пропонується самостійне опрацювання наукової літератури з проблемних питань. Від студентів вимагається знання основних проблем та визначень семінарських тем, вільне володіння категоріальним апаратом дисципліни.

Крім того студенти мають самостійно розглянути завдання, призначені для самостійної роботи і на основі цієї інформації вільно відповідати на поставлені питання.

Самостійна робота здобувача включає:

підготовка до аудиторних занять – 86 год;

підготовка до модульної контрольної роботи – 4 год;

підготовка до екзамену – 30 год.

Загалом – 120 год.

Під час планування індивідуального завдання з певного ОК необхідно забезпечити баланс часу СРС відповідної освітньої компоненти. Підґрунтям цього розрахунку є орієнтовні норми часу на виконання здобувачами вищої освіти окремих робіт:

Вид роботи	Підготовка до одного аудиторного академічного часу					Підготовка та складання		Виконання	
	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	МКР* (денна)	Залік	Екзамен	ІСЗ (денна)	ДКР (заочна)
Норма часу (год.)	0,3-0,5	0,5-1	1,5-2	1-1,5	2	6	30	10-15	10-20

Політика та контроль

7. Політика навчальної дисципліни (освітнього компонента)

Опрацьовуючи навчальний матеріал кредитного модуля «Соціологія гендерних конфліктів», студенти виконують індивідуальне семестрове завдання шляхом написання МКР у форматі академічного есе.

Відвідуваність і виконання завдань

За умови практичної відсутності у вітчизняному науково-освітньому просторі комплексних навчально-наукових видань з даної проблематики, дуже важливо відвідувати лекції, на яких висвітлюватиметься систематизований навчальний матеріал, в обсязі, достатньому для опанування дисципліни бакалаврами. Студентам складно буде належно підготуватись до семінарського заняття, виконати практичне завдання, якщо вони будуть пропускати лекції. Разом з тим, відпрацьовувати пропущені лекції не потрібно.

Активна участь студентів на практичних заняттях є обов'язковою і буде заохочуватись. Рейтинг студентів значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на практичних (семінарських) заняттях. Кожне пропущене практичне заняття (незалежно від причин пропуску) знижує підсумковий рейтинг студентів з дисципліни.

Теми і завдання для практичних занять передбачені робочою програмою дисципліни, доступні у системі «Кампус» та Moodle.

На лекціях та практичних заняттях допускається використання ноутбуків, смартфонів, але лише для цілей, зумовлених темою заняття і відповідним тематичним завданням. Використовувати зазначені (та інші подібні) засоби для розваги чи спілкування під час заняття не варто. Відповідати на питання викладача, читаючи з екрану смартфона, ноутбуку, підручника чи іншого паперового носія не варто також. Це характеризує рівень підготовки студента як невисокий.

Форми роботи

Навчальні заняття з дисципліни «Соціологія гендерних конфліктів» проводяться у формі лекцій та практичних семінарських занять.

На лекціях викладач формулює положення теорій гендерних конфліктів та моделей, за необхідності, відтворюючи матеріал у вигляді презентації. Лекції відбуваються у формі діалогу, коли викладач задає зустрічні запитання аудиторії щодо навчального матеріалу, може попросити дати оперативну відповідь на поточне запитання, або матеріал попередніх занять.

Основною формою роботи на семінарському занятті є як відповіді на теоретичні питання, так і робота з практичними кейсами.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів оцінювання

Студенти мають можливість порушити будь-яке питання, яке стосується процедури контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами. Для оскарження контрольних заходів студент повинен подати заяву, у якій має бути вказана причина оскарження, наведені факти упередженості викладача. Викладач повинен

обговорити дану заяву зі студентом особисто на консультації. В разі відсутності порозуміння щодо результату контрольного заходу, формується комісія з викладачів кафедри, яка оцінює процедуру проведення контрольного заходу та претензії студента. Комісія може вирішити провести контрольний захід повторно, або відхилити заяву. Рішення комісії є остаточним та оскарженню не підлягає.

Політика університету

Академічна доброчесність

Політика та принципи академічної доброчесності визначені у розділі 3 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>.

Норми етичної поведінки

Норми етичної поведінки студентів і працівників визначені у розділі 2 Кодексу честі Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://kpi.ua/code>

Неформальна освіта.

За бажанням здобувача, в умовах, що не сприяють регулярному відвідуванню занять, допускається вивчення окремих змістовних частин дисципліни в асинхронному режимі, зокрема через опанування дистанційних курсів та інших форм неформального навчання. Для врахування в рейтинговій системі оцінювання балів за такі курси, вони мають змістовно відповідати певним темам силабусу, а їх проходження узгоджене з викладачем дисципліни. На підтвердження проходження неформального навчання студент має надати відповідний документ (сертифікат) із зазначенням назви курсів та їх обсягу в годинах. Визнання результатів неформальної освіти відбувається у порядку, визначеному у відповідному Положенні КПІ ім. Ігоря Сікорського: <https://osvita.kpi.ua/node/179>

Політика використання штучного інтелекту

Політика використання штучного інтелекту та її принципи регламентуються наказом «Політика використання штучного інтелекту для академічної діяльності в КПІ ім. Ігоря Сікорського». Детальніше: <https://osvita.kpi.ua/node/1225>.

8. Види контролю та рейтингова система оцінювання результатів навчання (PCO)

Поточний контроль: опитування за темою заняття, експрес-контрольні;

Календарний контроль: проводиться двічі на семестр як моніторинг поточного стану виконання вимог силабусу.

Семестровий контроль: екзамен

Оцінювання та контрольні заходи

Рейтинг студента з дисципліни складається з балів, що отримуються за:

- 1) Роботу на семінарських заняттях
- 2)МКР
- 3)Екзамен

Розрахунок вагових балів

PCO з навчальної дисципліни складається з суми балів студента за усі виконані контрольні заходи протягом семестру.

1. Робота на семінарських заняттях оцінюється в 4 бали.

Максимальна кількість балів на всіх семінарських заняттях дорівнює $r_{\text{сем}} = 4 \text{ бали} \cdot 11 = 44 \text{ бали}$.

Критерії оцінювання:

- «відмінно» – творчий підхід до розкриття проблеми, участь у дискусії, складання кейсів – 4 бали;
- «добре» – глибоке розкриття проблеми, відображена власна позиція, складання кейсів – 3 бали;
- «задовільно» – обґрунтоване розкриття проблеми з певними недоліками – 2,5 бали;
- «незадовільно» – повна пасивність на семінарському занятті – 0 балів.

2. МКР. Ваговий бал – 6 балів.

МКР передбачає написання есе за однією з тем, перелік яких наведений у додатку 1.

Оцінювання есе здійснюється за наступними критеріями:

- «відмінно» – 6 балів – студент формулює точні дефініції, надає теоретично обґрунтовані аргументи щодо теми есе, демонструє власну аргументовану позицію;
- «добре» – 5 балів – відображається сутність теми, але наявні неточності у відповіді;
- «задовільно» – 4 балів – неповна відповідь, наявні суттєві помилки;
- «незадовільно» – 0 бали – некоректна відповідь.

3. Екзамен – 50 балів.

Екзамен передбачає усні або письмові відповіді на 3 питання, перелік яких наведений у додатку 2. Опитування триває від 3 до 5 хвилин. Викладач може задавати будь-які питання зі списку, якщо підсумкові бали та оцінка викликають дискусії зі студентом.

Критерії оцінювання.

40-50 балів – студент відповідає на майже всі питання екзамену, демонструє глибоке знання матеріалу, логічно і послідовно його викладає, дає обґрунтовані висновки, вільно оперує конкретними даними, висловлює власну позицію з дискусійних питань, демонструє ознаки теоретичного мислення та соціологічної уяви.

30-39 балів – студент відповідає на більшість питань екзамену, демонструє хороший рівень знання матеріалу.

20-29 балів – студент відповідає на приблизно половину питань екзамену, демонструє доволі поверхневі знання.

0-19 балів – студент відповідає лише на окремі питання екзамену, не має власної позиції, допускає суттєві неточності.

Заохочувальні бали

Написання тез на конференцію – 5 балів.

Написання та публікація статті з проблеми, що вивчаються в рамках навчальної дисципліни у фаховому журналу не нижче категорії Б – 5-10 балів.

Участь у 2 турі Всеукраїнської олімпіади – 10 балів.

Умови позитивної проміжної атестації:

Для отримання «зараховано» з першої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 12 балів, для отримання «зараховано» з другої проміжної атестації студент повинен мати не менше ніж 24 бали.

Умови допуску до екзамену:

Умовою допуску студента до екзамену є отримання попередньої рейтингової оцінки не менше як 24 бали.

Таблиця відповідності рейтингових балів оцінкам за університетською шкалою:

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка</i>
100-95	Відмінно
94-85	Дуже добре
84-75	Добре
74-65	Задовільно
64-60	Достатньо
Менше 60	Незадовільно
Не виконані умови допуску	Не допущено

Можливі відмітки у відомості семестрового контролю:

Не допущено	Невиконання умов допуску до семестрового контролю
Усунено	Порушення принципів академічної доброчесності або морально-етичних норм поведінки
Не з'явився	Здобувач, був допущений, але не з'явився на екзамен

9. Додаткова інформація з дисципліни (освітнього компонента)**Рекомендації студентам**

Працюючи на лекції, студенту важливо застосовувати техніку конспектування основних понять, ознак, класифікацій, визначень, процедур, про які розповідатиме викладач. Якщо студент буде уважно слухати, фіксувати відповідний матеріал, потім прочитає цей текст, застосує його при вирішенні завдання чи підготовці до практичного заняття. Якщо після цього студент презентує свою обґрунтовану позицію (думку), критично оцінить позиції (думки) інших студентів, ставитиме питання викладачу та студентам – обсяг засвоєного ним навчального матеріалу і глибина його розуміння збільшуватиметься в рази.

Під час підготовки до практичного заняття студентка/т має обов'язково опрацювати лекційний матеріал певної теми, бажано ознайомитись з додатковими ресурсами в мережі. При виникненні питань, виявленні незрозумілих положень необхідно обов'язково обговорити їх з викладачем. На семінарському занятті навіть добре підготовлені студенти не повинні залишатись пасивними спостерігачами, а активно включатись у обговорення питання. Якщо ж студенти не ознайомились з навчальним матеріалом, їм варто уважніше слухати виступаючих, і завдяки отриманій інформації намагатись компенсувати недоліки підготовки до заняття. Під час відповіді не треба боятися помилитися – одним з важливих завдань вивчення гуманітарних дисциплін є вироблення вміння логічно мислити і відповідно висловлювати власні думки. Однак, варто пам'ятати, що незнання матеріалу дисципліни є суттєвим недоліком роботи студента і буде негативно впливати на його загальний рейтинг. Відповідальне ставлення до підготовки на кожне семінарське заняття дає змогу не лише правильно засвоїти навчальний матеріал, але й оптимізувати процедуру проходження семестрового контролю.

Пропуски студентом занять за поважних причин, відпрацювання пропущених студентом тем можливо у формі написання творчих есе.

Дистанційне навчання

Можливе синхронне дистанційне навчання з використанням платформ для відеоконференцій та освітньої платформи Сікорський для дистанційного навчання в університеті.

Інклюзивне навчання

Допускається

Робочу програму навчальної дисципліни (силабус):

Складено к.філос.н., доценткою кафедри соціології Коломієць Тетяною Володимирівною

Ухвалено кафедрою соціології (протокол № 16 від 23.06.2026)

Погоджено Методичною комісією факультету соціології і права(протокол № 7 від 30.06.2026)

**Завдання до МКР.
Написання есе (до 5 сторінок).
Тема на вибір:**

1. Крос-культурний характер гендерних конфліктів.
2. Гендерна нерівність versus гендерна відмінність.
3. Чи можливе безконфліктне суспільство.
4. Порівняльні характеристики медіації та інших інструментів врегулювання конфліктів.
5. Гендерні стереотипи як джерело гендерних конфліктів.
6. Асиметричне батьківство як риса традиційних суспільств.
7. Концепція чайлд-фрі як прояв ціннісних конфліктів.
8. Розкрийте роль стереотипів у процесі гендерної соціалізації.
9. Проаналізуйте поняття гендерної професійної сегрегації.
10. Розкрийте полісемантичність терміну «гендер».
11. Проаналізуйте проблему фемінізації бідності.
12. Проаналізуйте поняття гендеру як соціального інституту.
13. Розкрийте сутність експресивної й інструментальної ролі.
14. Дайте визначення патріархальному та егалітарному типу сімей, їх джерел конфліктності.
15. Проаналізуйте гендерний розподіл ролей у сім'ї.
16. Охарактеризуйте сім'ю як агента гендерної соціалізації.
17. Охарактеризуйте школу як агента гендерної соціалізації, проаналізуйте гендерні конфлікти в школі.
18. Проаналізуйте гендерну стратифікацію в символічних системах (на прикладі релігії).
19. Охарактеризуйте концепцію гендерної схеми С.Бем.
20. Охарактеризуйте насилля проти жінок як соціальну і юридичну проблему.
21. Визначте обмеження, що накладаються маскулінною роллю.
22. Визначте обмеження, що накладаються фемінною роллю.

Додаток 2.

Питання до екзамену.

1. Розкрийте полісемантичність терміну «гендер»
2. Розкрийте основну проблематику гендерної соціології.
3. Розкрийте зміст основних категорій гендерної соціології.
4. Дайте визначення фемінності та маскулінності.
5. Здійсніть компаративний аналіз понять "стать-гендер".
6. Визначте роль «жіночих студій» у формуванні гендерної проблематики.
7. Охарактеризуйте «жіночі дослідження» як передумову гендерних досліджень.
8. Охарактеризуйте передумови виникнення гендерної проблематики.
9. Визначте гендерні ідеї у працях Платона та Арістотеля.

10. Охарактеризуйте ранньохристиянську концепцію статі.
11. Охарактеризуйте теорію статевого диморфізму Ж-Ж. Руссо.
12. Охарактеризуйте сутність фемінізму.
13. Проаналізуйте фемінізм як поштовх до інституалізації гендерних досліджень.
14. Розкрийте типологію фемінізму.
15. Охарактеризуйте появу « нової жінки » в українській культурі модернізму.
16. Класифікуйте жіночі організації в Західній і Наддніпрянській Україні.
17. Проаналізуйте феномен жінок-письменниць в українській літературі XIX ст.
18. Визначте гендерний контекст літературної спадщини Лесі Українки, О.Кобилянської.
19. Охарактеризуйте роль С.Павличко у інституціоналізації гендерних досліджень в Україні.
20. Визначте поняття «маскулінності», «фемінності».
21. Назвіть передумови виникнення «кризи маскулінності».
22. Охарактеризуйте передумови виникнення, засадничі напрямки чоловічих студій.
23. Проаналізуйте основні парадигми дослідження маскулінності.
24. Охарактеризуйте українського чоловіка і його проблеми (в контексті «кризи маскулінності»).
25. Визначте внесок Маргарет Мід у становлення гендерних концепцій.
26. Охарактеризуйте андрогінність як ідеал гендерної рівноваги.
27. Визначте поняття гендерної ідентичності.
28. Проаналізуйте концепцію гендерної ідентичності З.Фрейда.
29. Проаналізуйте концепцію гендерної ідентичності Н.Чодоров.
30. Розкрийте концепцію андрогінності у соціології гендеру (на основі праць С.Бем)
31. Визначте поняття гендерно-рольової соціалізації.
32. Розкрийте роль стереотипів у процесі гендерної соціалізації.
33. Визначте роль і місце гендерних стереотипів у суспільстві.
34. Розкрийте сутність експресивної й інструментальної ролей.
35. Визначте поняття гендерно-рольового конфлікту.
36. Охарактеризуйте сім'ю як агента гендерної соціалізації.
37. Охарактеризуйте школу як агента гендерної соціалізації.
38. Охарактеризуйте основні випадки інверсії гендерно-статевих ролей.
39. Охарактеризуйте обмеження права на освіту жінок як форму жіночої дискримінації.
40. Охарактеризуйте гендерний вимір у політиці.
41. Визначте особливості гендерного виміру української політики.
42. Охарактеризуйте сутність державної гендерної політики.
43. Визначте поняття гендерних квот.
44. Охарактеризуйте труднощі впровадження гендерних квот.
45. Визначте роль ЗМІ у формуванні гендерних стереотипів.
46. Охарактеризуйте правове забезпечення гендерної рівності (український контекст).
47. Проаналізуйте основні підходи дослідження гендерного виміру економіки.
48. Проаналізуйте домашнє господарство як об'єкт дослідження гендерної економіки.
49. Проаналізуйте марксистський підхід дослідження гендерного виміру економіки.
50. Охарактеризуйте проблему оцінювання домашньої праці.
51. Охарактеризуйте становище чоловіків і жінок на ринку праці.
52. Визначте поняття «скляної стелі».
53. Проаналізуйте поняття гендерної професійної сегрегації.
54. Визначте співвідношення між гендерною сегрегацією і рівнем заробітної плати.
55. Проаналізуйте проблему фемінізації бідності.
56. Охарактеризуйте патріархальні, матриархальні та егалітарні типи сімей.

57. Проаналізуйте гендерний розподіл ролей у сім'ї.
58. Визначте сутність «шокової теорії шлюбу» Д.Бернард.
59. Проаналізуйте гендерну стратифікацію в символічних системах (на прикладі релігії).
60. Охарактеризуйте концепцію гендерної схеми С.Бем.
61. Охарактеризуйте насилля проти жінок як соціальну і юридичну проблему.
62. Визначте обмеження, що накладаються маскулінною роллю.
63. Проаналізуйте погляди Н.Чодоров на гендерну соціалізацію.
64. Визначте поняття і виміри гендерної стратифікації.
65. Проаналізуйте значення праці С.де Бовуар «Друга стаття» для розвитку неофемінізму.
66. Визначте сутність асиметричної організації батьківства.
67. Вкажіть основні риси соціобіологічної парадигми соціології гендеру.
68. Визначте основні гендерні контракти в українському суспільстві.
69. Охарактеризуйте проблему нерівномірного розподілу домашньої праці.
70. Проаналізуйте трансформацію ролі чоловіка в сучасній сім'ї.
71. Визначте основні жіночі образи в християнстві.
72. Проаналізуйте особливості гендерної стратифікації у мові
73. Визначте внесок К.Гілліган у розвиток гендерної соціології.
74. Охарактеризуйте прояви сексизму у ЗМІ.
75. Визначте ознаки гендерної стратифікації у системі освіти (поняття «прихованого навчального плану»).